

Entrevista a Alexandre Bataller i Héctor H. Gassó

L'aula que no es tanca als seus murs

En uns moments de pocs hàbits lectors i d'una docència de la literatura reclosa en l'historicisme i en les quatre parets de l'aula, els professors del departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura de la Universitat de València, i membres del Grup d'Innovació Docent «Geografies literàries», Alexandre Bataller i Héctor H. Gassó, ens proposen trencar els murs de l'ensenyament i acudir allà on la literatura es pot tocar i viure. *Un amor, uns carrers. Cap a una didàctica de les geografies literàries*, recull les experiències i les inquietuds d'un seguit de professors de diverses universitats que han entès que el territori pot promoure un acostament a la literatura per la via de l'emoció.

Manel Marí

© Miguel Lorenzo

Per què aquest títol, *Un amor, uns carrers*?

Alexandre Bataller. Fa referència a un poema d'Estellés. Estellés utilitza molts topònims urbans, noms que no signifiquen res, que són denotatius. Però si en aquest lloc has tingut alguna vivència, el lloc es resignifica. Les rutes literàries tenen això: els llocs estan oberts perquè els donem una significació, i si aquesta significació té a veure amb unes obres literàries o amb unes referències culturals, fa que puguin ser elements de transposició didàctica i que els puguem vincular a projectes educatius. El territori ens crea una via d'acostament a la literatura per l'emoció.

Quines serien les utilitats de les rutes literàries?

Alexandre. La utilitat fonamental és treure la literatura fora de les aules. La literatura explicada des d'una perspectiva historicista, pot interessar, però no tant com quan la fas viva en els espais on es pot relacionar. Les rutes són un instrument didàctic fabulós perquè trenquen les barres de les aules.

Héctor H. Gassó. La literatura és un món abstracte i de vegades poc accessible per a un estudiant, i una ruta pot convertir aquest món en una cosa pròxima, que és a l'entorn, que forma part de la seua realitat. També és una forma de despertar la curiositat dels alumnes que no llegeixen habitualment, i que gràcies a les rutes coneixen tal obra o s'acosten a tal autor. Tot el que siga acostar la lectura d'una manera voluntària i despertant la curiositat és un fet positiu.

Hi ha reactàncies encara a travessar aquestes barreres de l'aula?

Alexandre. Més que reactàncies, hi ha por d'eixir de l'horari i de l'espai escolar a allò desconegut. Qualsevol professor que haja compartit aquestes experiències sap que el mínim esforç que has de fer és plenament recompensat. Però sí que és cert que, en els claustres de secundària no són una majoria els que fan eixides com

«Tot el que siga acostar la lectura d'una manera voluntària i despertant la curiositat és un fet positiu»

les rutes. Per això hem volgut donar a conèixer les possibilitats que tenen les geografies literàries.

Com s'avalua l'aprofitament de la ruta per als estudiants?

Héctor. Jo no sóc partidari d'una avaluació estricta d'aquestes activitats, perquè les converteixes en una obligatorietat, en el de sempre.

Alexandre. Les lectures prèvies a la ruta ja estan al sistema d'avaluació. L'experiència de l'eixida s'ha de viure i no cal avaluar-la. Una altra cosa són els instruments per avaluar el *feedback* de les rutes. Aquí, per exemple, tenim els dietaris que fa cada alumne, amb notes, amb fotos o amb vídeos de l'activitat. N'hi ha que són autèntics llibres que descriuen una vivència extrema!

A banda de les classes de llengua i literatura, quines altres matèries poden beneficiar-se de l'ús de les rutes literàries?

Alexandre. El millor que tenen aquestes dinàmiques és la transversalitat, ja que poden abastar múltiples àrees de coneixement. Les més habituals parteixen de l'àrea de Llengua i Literatura. Però, de vegades, també de l'àrea d'Història, Naturals, Coneixement del medi..., les més vinculades al món humanístic. La idea és que moltes de les coses que expliques en l'aula, les tens travessant les portes del centre.

Héctor. És el concepte de l'aula que no es tanca als seus murs, l'aula que s'obre. Tot el que fem dins l'aula, en la realitat es pot tocar, es pot viure.

Quins cursos són els més indicats per començar amb rutes literàries?

Héctor. En Infantil ja es poden fer coses, cert que amb textos adaptats

i sovint il·lustrats. Ara mateix estem treballant amb un llibre de Vicente Muñoz Puellas, amb els futurs mestres d'Infantil, i estem dissenyant una ruta on georeferenciem els lleons de Correus, l'àguila de l'Estació... i on incloem la part de preparació de textos, la part creativa, i mirant d'integrar-hi també les TIC, com els codis QR, que són eines molt senzilles i que serveixen també com element motivacional.

Alexandre. Es pot fer una visita dels més menuts, per exemple, al Parc Gulliver, però sempre serà millor si va acompanyada per una versió infantil del llibre. En qualsevol cas, l'edat de setze anys és la ideal, perquè els alumnes, tot i ser menors d'edat, estan disponibles per participar en rutes de més d'un dia. A la universitat, fer una ruta que implique passar fora una nit és quasi impossible.

Com es confecciona una ruta literària?

Alexandre. El primer pas és definir els objectius que vols treballar-hi. Després, la ruta pot estar basada en un llibre determinat que et dona ja un recorregut. L'exemple clàssic seria *l'Ulisses*, de James Joyce. Poden ser un autor o més d'un. O, de vegades, el que vols és, en desplaçar-te a una ciutat, recórrer diversos llocs literaris d'eixa ciutat que puguin servir als teus objectius. En funció del nivell educatiu, del cicle educatiu i dels interessos del grup, s'ha de preparar un dossier de textos amb el mapa i la programació.

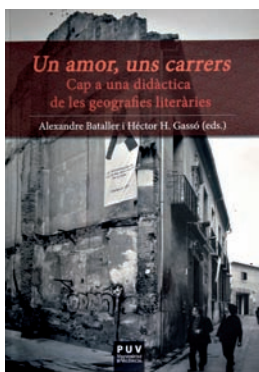
Héctor. I, després, has de planificar tota la logística. Si la ruta dura més d'un matí, ja has de comptar amb dinars, sopars... que es poden programar en llocs que tinguen també una connexió literària, siga per l'espai físic o pels components gastronòmics. Una ruta literària no és com un viatge a la neu, on l'agència de viatges s'encarrega de tot. També has de preveure amb quins mediadors literaris podràs comptar, perquè el professor tot sol, de vegades, no és prou. Si són alumnes adults ho poden fer ells mateixos, treballant els textos, recitant-los,

Alexandre Bataller i
Héctor H. Gassó, eds.

*Un amor, uns carrers.
Cap a una didàctica de les
geografies literàries*

Publicacions de la Universitat
València, 2014, 258 p.

© Miguel Lorenzo

Héctor H. Gassó i Alexandre Bataller són professors a la Facultat de Magisteri de la Universitat de València.

dramatitzant-los o fins i tot musicant-los en el lloc literari en qüestió. Tot parteix d'un disseny en el qual ja estàs fent còmplices els alumnes i desperant la seua il·lusió.

Al llibre es palesa la implicació de molts professionals en el món de les geografies literàries.

Héctor. Totes aquestes inquietuds han derivat en una xarxa en la qual estem treballant ara i on està implicada, a banda de la Universitat de València, universitats com la de Vic o la de Barcelona. És una xarxa que pretén ser un fòrum d'innovació docent que done respostes als interrogants que plantegen les rutes literàries. Estem creant un web (www.geografiesliteraries.com) que recull experiències de Barcelona, amb na Glòria Bordons; de Vic, amb en Llorenç Soldevila; i de València, amb nosaltres. En aquest web n'hi ha per exemple, projectes ja dissenyats per a Secundària, des de rutes a intercanvis entre instituts. I, és clar, una proposta en construcció per edificar una didàctica sobre les geografies literàries.

Alexandre. A banda, celebrem també un congrés biennal general, i, fins i tot, un de més petit, que fem els anys que no toca el biennal. Són congressos oberts a la participació.

Com veuen l'estat de la docència de la literatura?

Héctor. Entre professors cremats, els rígids objectius del que han d'aprendre els alumnes, la manca de motivació i de cultura lectora que hi ha, fins i tot a la universitat... A l'aula és complicat transmetre l'entusiasme necessari. Aquest és el terrible problema que tenim ara mateix. L'estratègia passa per adoptar unes altres metodologies per arribar als continguts fixats, i les rutes literàries en són un exemple. N'hi ha moltes d'altres, però totes coincideixen en abandonar els paràmetres historicistes i el binomi lectura-anàlisi de text repetit en exclusiva dins l'aula.

Alexandre. Per posar un exemple, als anys vuitanta, hi hagué un fenomen de dimensió mundial que va ser el boom dels tallers literaris, que l'alumne fora creador. Pensava que seria una

dinàmica que s'acabaria instal·lant, i ara em sorprèn que la creativitat, després de dècades, haja topat amb tantes resistències des d'un historicisme que ha tornat a ser quasi tan absolut com abans.

Penseu que les institucions fan alguna cosa per acarar aquest problema?

Alexandre. A la gent que fem rutes ens ha fotut molt el decret que limitava els horaris dels professors d'una manera tan dura. La reacció dels sindicats va ser que cap professor, de Primària i de Secundària, faria cap activitat extraescolar, ja que no es pagaven. Molta gent va quedar fotuda perquè, sense l'eixida fora, no podia programar l'assignatura.

Héctor. Si et bases exclusivament en el llibre de text, vas cenyint-te a eixos materials didàctics i no fas servir el complement de relacionar-ho amb l'exterior. Però, per la gent que treballa relacionant-ho amb l'exterior, la lectura que ha triat és una lectura que vincularà a l'eixida i els és imprescindible. ■